

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КРАСИВОКВІТУЧИХ
ПРЕДСТАВНИКІВ РОДИНИ ROSACEAE JUSS.
В ОЗЕЛЕНЕННІ ГОЛОСІЇВСЬКОГО РАЙОНУ м. КИЄВА**

*Н.М. Тищенко, магістр**

М.О. Кухарська, кандидат сільськогосподарських наук

Наведено результати натурного спостереження за представниками родини Rosaceae Juss., що зростають на території Голосіївського району міста Києва. Проаналізовано особливості цвітіння рослин, їх декоративність у різні пори року. Досліджено особливі ознаки красивоквітучих представників родини Rosaceae Juss. та перспективи їх ширшого впровадження в озеленення.

Розоцвіті, красивоквітучі, озеленення, цвітіння, насадження.

Використання красивоквітучих рослин є важливим елементом в озелененні, адже вони привертають до себе найбільше уваги у глядача. Вони викликають у людей різні позитивні емоції: почуття радості, хорошого настрою, захоплення, зосередженості, змушуючи забути про негаразди.

Красивоквітучі представники родини Rosaceae Juss. посідають чільне місце в озелененні міста Києва, зокрема Голосіївського району. Найчастіше вони зустрічаються у насадженнях загального користування, що відіграють важливу роль у рекреації міського населення. Тому дослідження цих видів, їхньої декоративності та участі у міському озелененні є надзвичайно актуальним питанням.

Вивченням представників розоцвітих в озелененні займалися різні науковці. Мельник Ю.А. у своїй праці [8] вивчав особливості використання культиварів представників розоцвітих в озелененні. Ряд вчених займався вивченням представників окремих родів. Зокрема М.Ю. Дубчак досліджує декоративність роду Екзохорда в умовах міста Києва [6]. Такі вчені, як Н.Л. Блюсюк та Л.Б. Коляда займалися вивченням видового і культиварного різноманіття роду Спірея в ботанічному саду Національного лісотехнічного університету [2]. Дослідженням красивоквітучих представників розоцвітих у Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України займався А.М. Бабицький.

Мета дослідження – визначення таксонів красивоквітучих представників родини Rosaceae Juss., що зустрічаються у насадженнях загального та спеціального користування Голосіївського району м. Києва, дослідження їхніх біологічних та екологічних особливостей, аналіз цвітіння та декоративності упродовж року, дослідження особливостей використання та перспектив ширшого впровадження в міському озелененні.

* Науковий керівник – кандидат сільськогосподарських наук М.О. Кухарська

© Н.М. Тищенко, М.О. Кухарська, 2013

Матеріали та методика дослідження. Об'єктами дослідження були представники родини розоцвітих на території Голосіївського району м. Києва. Спостереження проводили в парках, скверах, на вулицях району протягом вегетаційного періоду 2012–2013 рр. Здійснено огляд та аналіз літературних джерел, у яких описано використання представників розоцвітих в озелененні, їх біологічні та екологічні особливості, а також натурне обстеження насаджень досліджуваного району та детальне фотообстеження дерев і кущів у різні пори року. Загальну декоративність деревних рослин оцінювали за 5-бальною шкалою О.А. Калініченка [5], а декоративність рослин під час фази цвітіння – за 7-бальною шкалою Г.Е. Мисника.

Результати дослідження. Розоцвіті (*Rosaceae* Juss.) – найбільша родина, що налічує велику кількість красивоквітучих рослин, надзвичайно популярних в озелененні та ландшафтному дизайні.

У результаті інвентаризації деревних насаджень Голосіївського району виявлено, що представники родини розоцвітих займають вагоме місце, хоча їх кількість незначна порівняно з іншими видами. На вулицях, у парках та скверах найчастіше зустрічаються такі види: таволги середня та Вангутта, горобина звичайна, глід одноматочковий, хеномелес японський, вишня звичайна, черемха звичайна. Вони зустрічаються в групових посадках, живоплотах та як солітери.

На території Голосіївського району у створенні живоплотів найчастіше з представників досліджуваної родини зустрічаються види роду *Spiraea* L., а саме: таволги середня та Вангутта, рідше зустрічається таволга верболиста. У солітерних посадках – горобина звичайна, яблуні, вишня звичайна, черемха пізня. Красивоквітучі розоцвіті як солітери найчастіше зустрічаються на території парків і скверів. У групах найчастіше зустрічаються таволги та троянди.

За рослинами здійснюють догляд згідно з технологічними картами, який проводять працівники комунального господарства з утримання зелених насаджень Голосіївського району. Під час візуального обстеження виявлено, що окремі екземпляри дерев потребують санітарної обрізки та підживлення. Це насадження, що зростають обабіч Голосіївського проспекту, а саме: черемха звичайна, вишня звичайна тощо. У насадженнях зустрічаються екземпляри різного віку. Відповідно і декоративні якості виражені неоднаково. У старих дерев спостерігається ураження шкідниками на листках, неправильно сформовані стовбури (плодові дерева вишні та груші, що знаходяться на проспекті Науки).

У результаті аналізу особливостей цвітіння представників розоцвітих на території Голосіївського району, можна сказати, що декоративний ефект рослин під час квітування різний. Період і тривалість фази цвітіння у досліджуваних видів теж неоднакові. Як видно з гістограми на рис. 1, наймасовіше цвітіння дерев і кущів розоцвітих припадає на травень (за спостереженнями 2013 р.).

Наприкінці квітня та на початку травня розцвітають мигдаль трилопатева, яблуні домашня, лісова, Недзвецького, груші, абрикос звичайний, вишня дрібнопильчата. В середині травня квітують глоди, спіреї Ван-

гутта та середня, екзохорда Жиральда. На початку червня – шипшина зморшкувата, перстач кущовий, в середині червня та на початку липня – спірея японська. У різних видів листопадних дерев квіти можуть з'являтися до розпускання листя, одночасно з його появою або після обліснення. До розпускання листя цвітуть абрикос звичайний, хеномелес японський, мигдаль трилопатевий. Одночасно із розпусканням листя – груша звичайна, вишні. Більшість видів цвіте після розпускання листя.

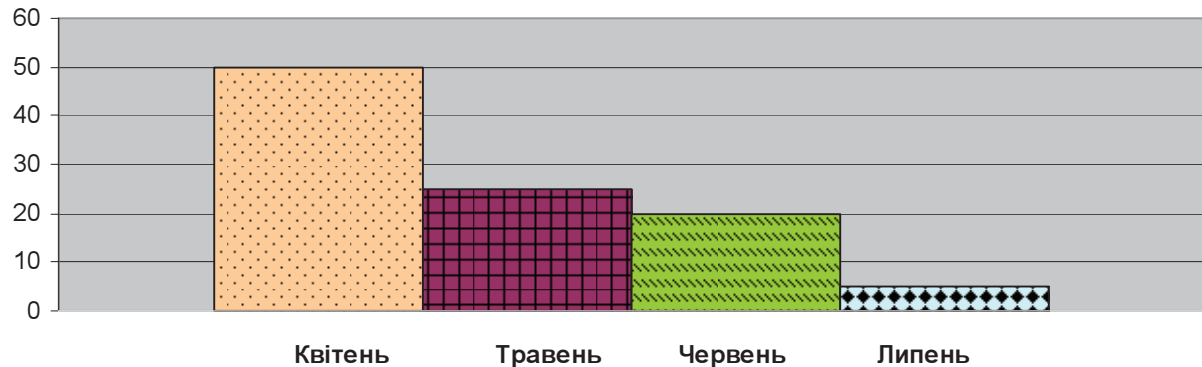


Рис. 1. Розподіл строків цвітіння розоцвітих за місяцями

Варто відзначити, що на кожному досліджуваному об'єкті рослини мають різний період цвітіння. На території парку “Диск” спірея Вангутта квітує довше, ніж на проспекті акад. Глушкова поблизу станції метро “Іподром”, проте біля станції метро вона має рясніше цвітіння. Це пояснюється тим, що на території парку посадки зі спіреї знаходяться у тінистих місцях. Екзохорда Жиральда має привабливіший вигляд під час цвітіння на відкритій галявині у Голосіївському парку, ніж на території Виставкового центру, де вона росте у щільній посадці з іншими видами дерев. За розмірами квіти переважають невеликі (вишня звичайна, мигдаль трилопатевий, глід одноматочковий) та дрібні (спіреї Вангутта та середня, горобина звичайна, горобина домашня) [5].

У результаті аналізу забарвлення квітів представників родини розоцвітих, що використані для озеленення Голосіївського району, можна виокремити найбільш поширені забарвлення. Це білі, жовті, рожеві, червоногарячі відтінки, кожен з яких відіграє важливу роль у сприйнятті людиною. Найбільш масовий колір – білий (рис. 2). Його мають квіти спірей, екзохорд, яблунь, груш, абрикосів. Ефектно виглядають групові посадки зі спіреї Вангутта на проспектах Науки та Голосіївському. Рожеве забарвлення квітів дерев та кущів також широко розповсюджене. У парку “Теремки” створено алею з вишні дрібнопилчатої, також рядові посадки цієї рослини є на території скверу Національного університету імені Тараса Шевченка (проспект акад. Глушкова). Найменш поширеним у досліджуваних видів є жовте та жовтогаряче забарвлення квітів – відповідно у керії японської та хеномелеса японського.

Найбільш декоративні в період цвітіння такі види, як мигдаль трилопатевий, спірея Вангутта, глід одноматочковий. Найвищу загальну оцінку декоративності мають спірея Вангутта, вишня дрібнопилчата, мигдаль трилопатевий.

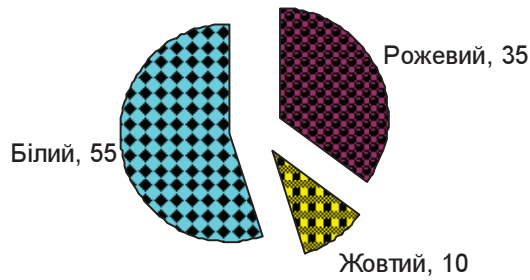


Рис. 2. Розподіл красивоквітучих представників *Rosaceae* Juss. за кольором оцвітини

У результаті аналізу ареалів походження представників розоцвітих виявлено, що природно рослини поширені в різних куточках світу – від Сибіру до Далекого Сходу. Значна частина зростає в Середній Азії (спірея середня, шипшина собача, айва звичайна, слива колюча, черемха звичайна) та в Китаї і Японії (вишня повстиста, абрикос звичайний, спірея японська). В Україні природний ареал має вишня звичайна. Отже, майже всі досліджувані види інтродуковані в Україну, проте широко культивуються в різних її куточках.

За розподілом життєвих форм представників розоцвітих більше в озелененні представлено кущів (55% від загальної кількості рослин).

Висновки

1. Представники розоцвітих мають виражені декоративні якості. Переважно це рясне цвітіння впродовж весни та на початку літа.

2. Усі досліджувані види починають вегетацію майже в один період. Це дозволяє створювати рослинні композиції, декоративний ефект яких можна чітко спланувати.

3. Деревя та кущі розоцвітих не потребують особливого догляду. Переважно всі рослини зимостійкі, мають високу оцінку посухостійкості.

4. Використовуючи представників родини можна створювати групи, живоплоти, алеї, використовувати як солітерні посадки. Групи, створені за систематичним принципом набувають художньо-декоративних ознак. (наприклад, група з різним забарвленням рослин із таких видів: вишня дрібнопилчата, таволга середня, керія японська).

Досліджувані представники *Rosaceae* Juss. заслуговують на більшу увагу та ширше використання в озелененні як Голосіївського району, так і всього м. Києва. Адже ці рослини декоративні не лише під час цвітіння (хоча це головна їхня перевага), а й в інші пори року.

Список літератури

1. Акимов П.А. Декоративные деревья и кустарники / П.А. Акимов. – М. : Изд-во сельскохозяйственной литературы, 1963. – 264 с.

2. Блюсюк Н.Л. Видове і формове різноманіття роду *Spireae* L. Е у колекції дендропарку ботанічного саду Національного лісотехнічного університету України [Електронний ресурс] / Н.Л. Блюсюк, Л.Б. Коляда // Науковий вісник НЛТУ

України. – 2009. – Вип. 19.6. Режим доступу : http://archive.nbuu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlту/19_6/22_Bliusuk_19_6.pdf

3. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева і кущі. Покрито-насінні. Ч. II. Довідник / за ред. М.А. Кохна та Н.М. Трофименко. – К. : Фітосоціо-центр, 2005. – 716 с., іл.

4. Деревья и кустарники / Отв. ред. Л.И. Рубцов. – К. : Наук. думка, 1974. – 592 с.

5. Калініченко О.А. Декоративна дендрологія : навч. посіб. / О.А. Калініченко – К. : Вища шк., 2003. – 199 с. ; іл.

6. Дубчак М.Ю. Декоративність видів роду *Exochorda* Lindl. в умовах міста Києва [Електронний ресурс] / М.Ю. Дубчак // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2012. – Вип. 2(31). Режим доступу : http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/Nd/2012_2/12dmy.pdf

7. Мамчур Т.В. Використання декоративних видів роду *Ribes* L. в озелененні [Електронний ресурс] / Т.В. Мамчур // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.5. Режим доступу : http://archive.nbuu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlту/23_5/233_Mam.pdf

8. Мельник Ю.А. Декоративні форми родини розових в озелененні / Ю.А. Мельник // Науковий вісник НАУ. – 2003. – Вип. 13. 1. – С. 23–27.

9. Рубцов Л. И. Деревья и кустарники в ландшафтной архитектуре / Л.И. Рубцов. – К. : Наукова думка, 1977. – 272 с.

Приведены результаты натурального наблюдения за представителями семейства Rosaceae Juss., произрастающих на территории Голосеевского района города Киева. Проанализированы особенности цветения растений, их декоративность в разные времена года. Исследованы особенности использования деревьев и кустарников в озеленении города и перспективы их широкого внедрения в озеленение.

Розоцветные, красивоцветущие, озеленение, цветение, насаждение.

The full-scale observation of Rosacea family (Rosaceae Juss.), growing in Holosiyivsky district of Kyiv. The flowering features of plants, their decorative in different seasons were analysed. The features of trees and shrubs use in city landscaping and the prospects for their wider implementation of landscaping were investigated.

Rosacea, flowering, gardening, blossom, green plantations.